

# گەرانه وهپه كى بههيزى سه در!

30-08-2022

نووسه ره كان

زريان روژه لاتی

**كورتە :** گوتاریكى موقتەدا سەدر بەس بوو بۆ ئەوێ پێكدادانی نیوان ئەندام و لایهنگرانی رهوتەكەى له گەل  
به شێك له گرووپه چهكداریهكانى شیعه راگیردریت

گوتاریکی موقتەدا سەدر بەس بوو بۆ ئەوێ پێکدادانی نیوان ئەندام و لایەنگرانی رەوتەکە لەگەڵ بەشێک لە گرووپی چەکدارییەکانی شیعە رابگیردێت. ئەمەش گەرانەوێکی بەهێزی سەدر بوو. بەتایبەت دواى ئەو "وازەینانەى" کە رایگەیاندبوو! ئەو جارێکی دیکە نمایشی توانا و دەسەڵاتی بێ رەگەزى خۆى بەسەر لایەنگرەکانی رەوتەکەى کردەو و لە رێگەى گوتارەکەى، ئەوێ پێشاندا کە سەرەپای "وازەینان"، پڕۆسەى سیاسى بەبێ سەدر، لانیكەم لە ماوەى کورتخایەندا، واتای ئالۆز و ناسەقامگیری دەدات. هەرەو هەر مۆریکی راستیش بوو لەو شەرفانەى کە پێیانوابوو هێشتا زوو پێکدادانەکان ببنە شەپێکی فراوانی نیوخۆیی شیعە.

## زیادبونی گۆشارەکان و پەرچەکرداری سەدر

لە ماوەى رابردوودا چوارچۆیەى هاوئاھەنگی هەولەکانی چەکردبوووە بۆ ئەوێ کۆبوونەوێکی پەرلەمان رێکبخت تاوێ کو قسەى خۆى بباتە سەر. ئەمەش بەبێ گۆیدانە ئەو داوایەى سەدر سەبارەت بەوێ پێویستە دەسبەجێ پەرلەمان هەلبوێ شەتەو. هاوکات لەگەڵ ئەوانەشدا، رەخنەکانی "تایەتوللا" کازمی حائیری لە سەدر و داواکەى لە شیعەکان بۆ ئەوێ رابەری ئێران بکەنە مەرچەى خۆیان، گورزێک بوو لە پێگەى ئایینی سەدر. کاتی خۆى، سەدر لای حائیری وانەى "خارج لە فیکهه" دەخویند و بەو پێیەى هەرکەسێک کە ببوێ بێتە مەرچەى تەقلید، پێویستی بە رەزامەندی مەرچەعێکی دیکە، ئیدی لەمەودا سەدر ناچارە لە دەرگای مەرچەعێکی دیکە بدات! ئەمە بێجگە لەوێ کە هەندێک لە موقلیدەکانی حائیری کە بۆ خۆى خەلکی عێراق، لایەنگری سەدرن و قسەى مەرچەعیش بۆ "موقلیدەکانی" قورسایى خۆى هەبە. هەرەو هەر دژی پێگەى "تایەتوللا" سیستانیش بوو کە سەدرییەکان لە مەملەتیەکانیاندا لەگەڵ چوارچۆیەى هاوئاھەنگی، بۆ بالانسى رەوایی ئایینی و جەماوەری کەلکیان لێوەردەگرت. بۆیە موقتەدا سەدر لە وەلامی "تایەتوللا" حائیری دا کە داوای لە شیعەکان و "موقلیدەکانی" خۆى کردبوو کە ئیدی پرس و را بە رابەری ئێران بکەن، گوتبووی "تەجەفی ئەشرف شوینی مەرچەعییەتە" وەك نامازەیکە بۆ مەرچەعییەتی "تایەتوللا" سیستانى.

زۆر سەرنجراکێشیشە کە پێشتر لە تۆمارە دەنگییەکانی نووری مالیکیشدا، باسی مەرچەعێکی ئایینی بە ناوی "تایەتوللا میرزا" هاتبوو کە گواپە فەتواکەى بۆ شەپ نامادەپە!

لە ماوەى رابردوودا گۆشارە سیاسى و ئایینیەکان بۆ رێبەری رەوتی سەدر بە جۆرێک زیادیان کرد کە رەنگە بە پێویستی زانیبێت جارێکی دیکە ئەو بە بیر هەمووان بێنیتەو کە پڕۆسەى سیاسى بەبێ ئەو تیکدەچێت و ئالۆزی عێراق دەگرێتەو. ئەوێ لە رۆژانی رابردوودا روویدا، گرزى و دواتریش پێکدادانیکی کۆنترۆلکراو بوو کە سەرئەنجام هیز و توانای سەدری بۆ تیکدانى یارییەکان لە چوارچۆیەى هاوئاھەنگی و تەنانت بۆ کۆنترۆلکردنەوێ گرزییەکان پێشانداپەو.

پێچەوانەى ئەو دیدگایەى کە پێیوابوو شەپێکی نیوخۆیی گەورەى شیعە روودەدات، ئەمە لە سەرەتاو دیاربوو کە تەنانت ئەگەر شەپیش روودات ئەگەر گەورەبوون و درێژەکێشانى زۆر نییە، چونکە بەرلە هەموو شتێک، سەدر لە رێگەى "دەستلەکارکێشانەوێکەى"، دەرگایەى کراوێ بۆ کۆنترۆلکردنى دۆخەکە لە دەستی خۆیدا هێشتبوووە وەك ئەوێ کە کردى. تایەتوللا سیستانیش قسەى کۆتایی خۆى نەکردبوو. هەرەو هەر پەراى زیادکردنى گۆشارە سیاسى و ئایینیەکان بۆ سەدر، هێشتا هەموو لایەنەکانی چوارچۆیەى هاوئاھەنگیش خاوارى گرزکردنى زیاتری دۆخەکە نەبوون. ئەمە بێجگە لەوێ کە لانیكەم لەم وەختانەى ئیستادا، پالەنرێکی دەرەکی بەهیز نەبوو بۆ ئەوێ کە شەپێ نیوخۆیی شیعە گورتر بکات. بەدەر لەوێش، شەپێ نیوخۆی شیعە دەیتوانى کاریگەری لەسەر بازاری نەوت، هەرەو هەر بازاریکی 40 ملیۆنى بۆ دەر و دراوسییەکانیشی دابنیت کە جیگەى پەسەندی کۆمەلگەى نێودەولەتی نییە.

## ئێستا چی روودەدات؟

لە دواى هەلبژاردنەوێ تائێستا، سەدر چەند جارێک دەرڤەتی بە چوارچۆیەى هاوئاھەنگی دا تاوێ کو حکومەت پێکەوێ. وەك مۆلەتە چل رۆژییەکە، کێشانەوێکە لە پەرلەمان و دواى ئەوێش نوێزەکەى سەدر کە تێیدا جەختی کردبوو لەوێ کە دەرکێ حکومەت پێکەوێ بێن، بەلام چەند مەرچێکی بۆ دانابوون. لەبەرامبەردا، چوارچۆیەى هاوئاھەنگی بە بەرپزێرکردنى محەممەد شیاغ سوودانى کە سەدرییەکان وەك کۆپی دووھمی مالیکی سەیریان دەکرد و هەوێرە لە رێی بەیاننامەیکەوێ کە گواپە رێگە نادەن بەو گۆرانکارییانەى کە مستەفا کازمی سەرۆکۆزیران لە هەندێک پۆستی وەك دەزگای هەوالگری و نوسینگەکەى خۆیدا کردوون، ئەو ترسەیان لای سەدر گەورە کرد

كە نەكا دواي پىكەوونانى حكومەت، ھەولەكانى چوارچىوھى ھاوتاهەنگى بۇ سېرنەوھى ئەو زياتر بىن. ئەمە رىك ئەو ترسە بوو كە پىنشتەر چوارچىوھى ھاوتاهەنگى لە حكومەتتىكى سەدرى ھەيبوو! ئەوان پىنانوابوو كە ئەگەر سەدر بە تەواوى جەلھوى دەسەلات بگرىتە دەست، ئىدى ئەوان دەسپىتەوھ.

بە ئەگەرى زۆر، دواي رووداوهكانى ئەو چەند رۇژە، ئىدى باسى رىككەوتنى سەدر و چوارچىوھى ھاوتاهەنگى بۇ ھاوبەشى لە حكومەت كۆتايى ھاتووھ و ئەوھى لە ئاسۆ ديارە ھەر دووبارە كىردنەوھى ھەلبۇزاردنە بە ئەگەرى زۆر. سەرتەنجام ھەردوولا سازشيك لەسەر ئەوھ دەكەن. ئەمە سەرەراي ئەوھى كە لەوانەيە تاوھكو ماوھيەكى دىكەش گرژييەكان بەردەوام بىن. چونكە حكومەتئىش پىكبھىندىت ئەوا ھەموو كات ئەگەرى دەستپىكردنەوھى خۇپىشاندان و ناسەقامگىرى لە ئارادا دەبىت و ئەستەمە لايەنىكىشان بتوانن لە شەرپكى نىوخۇييدا ئەوى دىكەيان بسپىتەوھ. سەرەراي ئەوھى كە سەدر جەختى لە وازھىنانى خۇي لە سىياسەت كىردەوھ، بەلام "وھزىرەكەى" لە توبتەر گەراندەوھ و بە گوتنى ئەوھى كە "ناھىلن دەستدرىژى بگرىتە سەر خۇپىشاندەران"، ئەو پەيامەى دا كە بەو ئاسانىيە مەيدان چۆل ناكات!